

# POZVÁNÍ: NESMRTELNÝ DIAMANT PRAVÉHO JÁ

*Skutečnosti, že život a smrt nejsou dvě oddělené části, je mimořádně těžké porozumět, ne proto, že je tak složitá, ale protože je tak prostá.*

KEN WILBER

*Jednota života a smrti se nám ztrácí v momentě, kdy o těchto věcech naše běžná mysl začíná přemýšlet.*

KATHLEEN DOWLING SINGHOVÁ

V prvním, přerušném závěru Markova evangelia – nejstaršího evangelia – končí text poznámkou nenaplňující naše očekávání, tady pravděpodobně pravdivou: „Vyšly ven a od hrobu utekly, protože byly celé roztřesené a bez sebe. A nikomu nic neřekly, neboť se bály“ (Mk 16,5–8).<sup>\*</sup> Jak zvláštní reakce poté, co mluvily s andělem, který jim řekl, aby se nebály!

Takovýto útek před vzkříšením se stal jakýmsi proroctvím pro křesťanství a pro značnou část náboženství, kde vidíme přesně to, o čem se mluví v těchto raných textech Písma. Mým vysvětlením je lidské pokušení utíkat před božskou přítomností a popírat nejen ji, ale i naše vlastní pravé Já, kterým je naše duše, náš vnitřní osud, naše skutečná identita. Tvé pravé Já je ta část tebe, která ví, kým jsi a čím jsi, i když převážně nevědomě. Tvé falešné já je jen to, kým si myslíš, že jsi – ale myšlení tě tím ještě nečiní.

Jsme stvořeni, abychom překročili nám známé skutečnosti a vyšli k nekonečným obzorům, ale naše malé ego se nám obvykle postaví do cesty, pokud si nejsme vědomi jeho malicherných zájmů a případně nehledáme hlubší pravdu. Je to jako těžít diamanty. Musíme kopat hluboko, jenže my se zdráháme, ba bojíme to udělat. Všimněte si, že dokonce i závěr, který byl k Markovu

---

\* Vzhledem k osobitému autorovu citování biblických pasáží nenásledujeme v českém překladu vždy verzi Českého ekumenického překladu, ale překládáme z angličtiny, nebo využíváme další české překlady. Pozn. překl.

evangelium později připojen, navíc třikrát opakuje, že učedníci nevěřili ve Vzkříšení (Mk 16, 11–15). A Ježíš „jim vytykal jejich nevěru a zatvrzelost“ (Mk 16, 14). To není žádné vznešené sdělení nebo šťastný konec, kterým se hodí započít nové náboženství. Sami první učedníci nebyli žádní „správní věřící“, jakými se snažíme být my dnes. Můžeme se pouze domnívat, že toto podání je historicky pravdivé, jelikož tohle by oni takto nikdy nevyprávěli. (Anebo je to možná uznání, že pochybnost je nutným partnerem skutečné víry.)

Otázka, kterou si kladly tři ženy v prvním momentě očekávaného vzkříšení, zůstává i naší otázkou: „Kdo nám odvalí kámen?“ (Mk 16, 3) Kdo nám pomůže dolovat naše pravé Já? Jak dlouho potrvá, než najdu své pravé Já? Jak mohu vědět, že je nějaký „nesmrtelný diamant“ za vši tou skálou mého ega, mých konkrétních životních zkušeností, mé vlastní kultury? Dosud bylo obvyklé intelektuálně diskutovat o tom, zda Ježíšovo fyzické tělo mohlo skutečně „vstát z mrtvých“, nebo tomu prostě v náboženském smyslu věřit, aniž by musel člověk s vlastní kůží na trh. To bylo mnohem jednodušší než se ptát, zda bychom se mohli my sami změnit nebo být vzkříšeni. Byli jsme z obliga – ale zároveň jsme přišli o možnost růst a vzít hledání svého pravého Já vážně.

Jak již různým způsobem řekli mnozí stoupenci „věčné tradice“,<sup>1</sup> pokud „špatný člověk“ použije správné prostředky, pak i ty budou fungovat špatně. Ale pokud „správný člověk“ použije špatné prostředky, bude vědět, jakým způsobem to poopravit za pochodu a dotáhnout to do správného konce. Já bych každopádně raději pracoval s tím druhým. Musíte napravit své „já“. Jinak budou mít dokonce i zdánlivě dobré a morální činy nebezpečný, zraňující a ničivý charakter. Správné „já“ může naopak dělat dokonce i špatnou věc, ale nakonec se to vždycky dá nějak napravit. Znáte to z vlastní zkušenosti. Musíme vědět, kdo je ten, kdo koná, a kdo

---

<sup>1</sup> Budu používat definici „věčné filosofie“ od Aldouse Huxleyho z jeho knihy *The Perennial Philosophy*, HarperCollins: New York 1944 (česky: *Věčná filosofie*, Onyx: Praha 2002), jako adekvátní definici, s níž souhlasím: „Filosofia perennialis – metafyzika, která poznává božskou skutečnost za světem věcí, života a lidského ducha, psychologie, která nachází v duši něco, co je této božské skutečnosti podobno, nebo dokonce je s ní totožné, etika, která spatřuje konečný cíl člověka v poznání imanentního a transcendentálního základu každého bytí – tato věc existuje od nepamětných dob a je universální“

je ten, kdo pozoruje. Je to „tvé“ já? Boží Já? Nebo jen nějaký chameleon? To je základní otázka zralé spirituality jakéhokoliv směru.

Je ještě jedna věc, kterou se patří zmínit. Marek říká také to, že Ježíš *se jim ukázal v jiné podobě* (Mk 16,12). Mohlo by jít o onu radikální proměnu, k níž vede vzkříšení? Mohl by tohle být důvod, proč tolik lidí nepoznávalo Ježíše? Já si myslím, že ano, a je to i naše první vodítko při hledání našeho pravého Já.

Při setkání se vzkříšenou podobou věcí se necítíme ve své kůži, i když máme zkušenost s každoročním příchodem jara, uzdravením vlastního těla a tisíci podobami „novosti“ v nejrůznějších životních situacích. Mrtvá stránka věcí se zmocňuje naší představitvosti a fascinuje nás; právě to obvykle dělávají strach a negativita, jak musím smutně konstatovat. Musí se nám dostat ponaučení, jak hledat něco nekonečného, pozitivního a dobrého, což je z nějakého důvodu mnohem obtížnější. Strávili jsme celá staletí filosofováním ve snaze vyřešit „problém zla“, nicméně já věřím, že mnohem zapeklitější a úžasnější je „problém dobra“. Jak si zasloužíme tolik bezdůvodného a čirého dobra v tomto světě? Kdybychom se pustili do tohoto problému, dosáhli bychom mnohem lepších výsledků.

Vzkříšení – které bych přirovnal ke zjevení našeho pravého Já – je ve skutečnosti riziko a hrozba pro svět, tak jak jsme si jej vytvořili. Po jakémkoliv „vzkříšení“ našeho pravého Já už do mnoha skupin nebudeme zapadat, dokonce včetně většinové náboženské společnosti, která je často posedlá „falešným já“, a přesto pro něj má až příliš pochopení, protože to je to jediné, co zná.

Ať už si to člověk přizná nebo ne, všichni jsme zamilovaní do toho, jak jsou věci teď a jaké byly v minulosti, ba jsme na tom přímo závislí, i když nás to zabíjí. Vzkříšení nám nabízí budoucnost – odvažuji se říct: trvalou budoucnost –, jenže takovou, která je neznámá, a proto děsí. Lidé považují za jednodušší upínat svou energii k smrti, bolesti a problémům, a ne k radosti. Sám vím, že to dělám. Z nějakého neveselého důvodu *se radosti držíme jen zlehka, zato role oběti se chápeme pevně.*

Pravé Já a jeho vzkříšení jsou vždy hrozba. Vzkříšením Kristova těla se nemíní oživení něčeho starého, ale vyvýšení něčeho, co vždy bude působit jako cosi úplně nového. Ve vzkříšení nejde o nějakého muže, který se vrací do svého těla, ale spíš *o univerzálního člověka, který nás vede k univerzální budoucnosti – a činí tak*

s použitím a za proměny všeho minulého (Ef 4,15–16). Všimněte si všech těch úžasných obrazů pobíhání, spěchu, vzrušení, radosti, hodování, obrovského úlovku a skoku obnaženého a svobodného člověka do vody, které nacházíme ve zprávách o vzkříšení ve všech čtyřech evangeliích. To vše vyjadřuje svobodu pro budoucnost, protože minulost je za námi, je pryč a byla plně odpuštěna.

Vyjasnění a znovuobjevení toho, čemu budu říkat právě Já, je pevným základem – a jasným výchozím cílem – pro všechna náboženství. Nemůžete postavit pořádný duchovní dům, pokud nejdřív nenajdete něco pevného a fundamentálního, na čem se dá stavět – a to uvnitř sebe. Tím principem je, že „podobné poznává podobné“. Bůh ve vás již zná, miluje a slouží Bohu ve všem ostatním. Stačí naskočit rovnou na palubu. Já bych takový skok nazval *vědomím* a věřím, že vzkříšený Kristus je vzorem plného vědomí. V Kristově lidské mysli každá část stvoření zná sebe samu jako 1) skrze Boha počatou, 2) Bohem milovanou, 3) ukřížovanou a 4) nakonec znovuzrozenou. On nás spolu se sebou přenáší na druhou stranu, ujišťuje nás, že tak je to v pořádku, a tím formuje úplnou cestu a konečný směr vědomí.<sup>2</sup> Tak zní moje hlavní teze o tom, jak „nás Ježíš vysvobozuje“.

„Věčná tradice“, mystická tradice, na které zde budu stavět, říká, že ve všech lidech existuje určitá schopnost pro božskou realitu, podobnost s ní a touha po ní. *A to, co hledáme, je to, co jsme* – což je přesně důvod, proč Ježíš říká, že *to také nalezneme* (Mt 7,7–8). Věčná tradice vždy dovozuje, že na začátku nejsme s to vidět, co jsme a co hledáme, protože to, co hledáme, samo působí ono hledání. Bůh nikdy není něčím, co by se dalo najít nebo vlastnit, jako jiné předměty, ale je *Ten, kdo sdílí naši vlastní nejhlubší subjektivitu – čili naše „Já“*. Obvykle to nazýváme naší duší. Náboženství pro to má pojem „Boží přebývání“ v člověku.

---

<sup>2</sup> Významným textem Písma – pokud vám Písmo pomáhá – je hymnus na počátku listu Kolosanům (1,15–20). Nemluví se zde tolik o historickém Ježíši jako spíš o kosmické postavě, která „rekapituluje“ smysl stvoření a je plně ztotožnitelná s Ježíšem, jenž tuto roli přijímá včetně jejích důsledků. To je mnohem univerzálnější pojetí Ježíše než onen kmenový Ježíš, jak jej pravděpodobně dnes chápe většina křesťanů. Budu pro to používat pojem *kosmický Kristus*. (Totéž se objevuje také v Ef 1,3–14.)

Věřím, že Kristus je archetypální právě Já, jež vstoupilo do dějin, kde hmota a duch konečně pracují jako jedno, kde božské a lidské drží pohromadě v jedné nádobě, „kde není žádný rozdíl mezi Židem a Řekem, otrokem a svobodným, mužem a ženou“ (Gal 3,28). Tento Kristus nás předchází do úplně nové oblasti, do „Galileje“, která byla zapomenutým koutem římské říše a židovského náboženství.

„Ty jsi jeden z nich! I tvůj přízvuk tě prozrazuje,“ říkají Petrovi (Mt 26,73). „Proroci nepřicházejí z Galileje,“ říká velekněz (Jan 7,52). Leč „právě tam ho uvidíte, přesně jak vám řekl“ (Mk 16,7). Možná že právě Já – a plné tajemství Krista (ne ono organizované křesťanství) – bude vždy žít v zapomenutých koutech říší a v hlubokých dolech každého náboženství.

Někdo si může myslet, že tu arogantně vykládám o „osobním zbožštění“, a horlivě takový způsob uvažování o vzkříšení zavrhne jako herezi, aroganci nebo panteismus. Evangelium je mnohem subtilnější. Ježíšův život a jeho vzkříšené tělo naopak říkají, že objevení naší vlastní božské DNA je jediný, plný a konečný smysl bytí člověkem. *Právě Já není ani Bůh, ani člověk. Právě Já je obojí naráz, a obojí je pouhý dar.*

Taková radikální novota je ohrožující, dokonce i když se ukazuje v tom nejstarším, nejpravdivějším a nejhlubším já, jímž jsme my sami. Ježíšovo vzkříšení bylo absolutním odmítnutím identifikovat se s obětí nebo přinášet v odvetu nějakou oběť. To je úplně nová linie příběhu našich dějin. Na rozdíl od Lazarova vzkříšení (Jan 11,1–44) je Ježíšovo vzkříšení pro lidské dějiny trvalé a definitivní. *On je zástupcem nás všech.*

V tomto úryvku z básně „Děsili nás vzkříšením“ guatemalská básnířka Julia Esquivelová krásně říká to, co se tu snažím uchopit:

Je v nás něco, co nám nedá spát,  
co nám nedá spočinout,  
co nepřestává tlouct  
hluboko uvnitř,  
je to tichý, niterný nářek  
indiánských žen bez svých mužů,  
je to smutný pohled dětí  
upřený někam za vzpomínky...